

ΘΕΩΡΙΑ 5^{ης} ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΓΛΩΣΣΑ Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΙ ΒΑΘΜΟΙ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ & ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ – Β' ΟΡΟΣ ΣΥΓΚΡΙΣΗΣ

Οι βαθμοί των επιθέτων και των επιρρημάτων

➤ Οι βαθμοί των επιθέτων

Οι βαθμοί των επιθέτων είναι τρεις: θετικός, συγκριτικός, υπερθετικός. Από αυτούς, ο συγκριτικός και ο υπερθετικός λέγονται παραθετικά των επιθέτων και σχηματίζονται μονολεκτικά ή περιφραστικά.

Επίθετο θετικού βαθμού. Φανερώνει ότι ένα ουσιαστικό έχει κάποιο γνώρισμα: Ο Όλυμπος είναι ψηλό βουνό.

Επίθετο συγκριτικού βαθμού. Φανερώνει ότι ένα ουσιαστικό έχει κάποιο γνώρισμα σε μεγαλύτερο βαθμό από ένα άλλο: Ο Όλυμπος είναι ψηλότερος από τα Πιέρια.

Τα επίθετα συγκριτικού βαθμού σχηματίζονται έτσι:

(ορθός): ορθ-ότερος ή πιο ορθός

(βαρύν): βαρ-ύτερος ή πιο βαρύν

(επιμελής): επιμελ-έστερος ή πιο επιμελής

Ορθότερο θα ήταν: ορθό-τερος, βαρύν-τερος, επιμελέσ-τερος (τα φωνήεντα -ό-, -ύ-, -έ- των τριών παραπάνω επιθέτων ανήκουν στο θέμα, ενώ το επίθημα του συγκριτικού βαθμού είναι το -τερος).

Επίθετο υπερθετικού βαθμού. Αυτό μπορεί να είναι σχετικό ή απόλυτο:

σχετικό υπερθετικό: Φανερώνει ότι ένα ουσιαστικό έχει κάποιο γνώρισμα στον πιο μεγάλο βαθμό από όλα τα όμοιά του: Ο Όλυμπος είναι το ψηλότερο (το πιο ψηλό βουνό) της Ελλάδας.

απόλυτο υπερθετικό: Φανερώνει ότι ένα ουσιαστικό έχει κάποιο γνώρισμα σε πολύ μεγάλο βαθμό, χωρίς να γίνεται σύγκριση με άλλα ουσιαστικά: Ο Όλυμπος είναι ψηλότατο (πολύ ψηλό, πάρα πολύ ψηλό) βουνό.

Τα επίθετα υπερθετικού βαθμού σχηματίζονται έτσι:

(ορθός): ορθ-ότατος ή (πάρα) πολύ ορθός ή ο ορθότερος ή ο πιο ορθός

(βαρύν): βαρ-ύτατος ή (πάρα) πολύ βαρύν ή ο βαρύτερος ή ο πιο βαρύν

(επιμελής): επιμελ-έστατος ή (πάρα) πολύ επιμελής ή ο επιμελέστερος ή ο πιο επιμελής

▪ Το απόλυτο υπερθετικό σχηματίζεται και έτσι: πολύ πολύ ορθός, πολύ πολύ βαρύν...

▪ Ορθότερο θα ήταν: ορθό-τατος, βαρύν-τατος, επιμελέσ-τατος (τα ό, ύ, ές των τριών παραπάνω επιθέτων ανήκουν στο θέμα, ενώ το επίθημα του υπερθετικού βαθμού είναι το -τάτος).

Διαφορετικός σχηματισμός του υπερθετικού

Μερικά επίθετα (και αντίστοιχα επιρρήματα) σχηματίζουν τον υπερθετικό με πρώτο συνθετικό τις λέξεις: όλος, θεός, κατά κ.ά. και β' συνθετικό το θετικό του επιθέτου: ολοφάνερος, θεοσκότεινος, κατάξερος, τρισάθλιος, τετράπαχος, πεντακάθαρος, πανάλαφρος...

➤ **Επίθετα χωρίς παραθετικά**

Δε σχηματίζουν παραθετικά επίθετα που σημαίνουν:

- Ύλη (ασημένιος)
- Καταγωγή ή συγγένεια (μακεδονικός, πατρικός)
- Τόπο ή χρόνο (θαλασσινός, κυριακάτικος)
- Κατάσταση που δεν αλλάζει (μισός, ακίνητος)

➤ **Ανώμαλα παραθετικά**

Μερικά επίθετα σχηματίζουν ανώμαλα παραθετικά

ΑΝΩΜΑΛΑ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ						
Θετικός		συγκριτικός		σχετικός υπερθετικός		απόλυτος υπερθετικός
	μονολεκτικά	περιφραστικά	μονολεκτικά	περιφραστικά	μονολεκτικά	περιφραστικά
Απλός	απλούστερος	πιο απλός	ο απλούστερος	ο πιο απλός	απλούστατος	πολύ απλός
Γέρος	γεροντότερος	πιο γέρος	ο γεροντότερος	ο πιο γέρος		πολύ γέρος
Κακός	χειρότερος	πιο κακός	ο χειρότερος	ο πιο κακός	χειρίστος κάκιστος	πολύ κακός
Καλός	καλύτερος	πιο καλός	ο καλύτερος	ο πιο καλός	κάλλιστος άριστος	πολύ καλός
Κοντός	κοντότερος	πιο κοντός	ο κοντότερος	ο πιο κοντός	κοντότατος	πολύ κοντός
Λίγος	λιγότερος		ο λιγότερος	ο πιο λίγος	ελάχιστος	πολύ λίγος
Μακρύς	μακρύτερος	πιο μακρύς	ο μακρύτερος	ο πιο μακρύς	μακρύτατος	πολύ μακρύς
Μεγάλος	μεγαλύτερος	πιο μεγάλος	ο μεγαλύτερος	ο πιο μεγάλος	μέγιστος	πολύ μεγάλος
Μικρός	μικρότερος	πιο μικρός	ο μικρότερος	ο πιο μικρός	ελάχιστος	πολύ μικρός
Πολύς	περισσότερος	πιο πολύς	ο περισσότερος	ο πιο πολύς	πλείστος	πάρα πολύς
Πρώτος	πρωτότερος		ο πρωτότερος		πρώτιστος	

➤ **Παραθετικά μετοχών**

Όσες μετοχές σχηματίζουν παραθετικά τα σχηματίζουν περιφραστικά:
παραπονεμένος, πιο παραπονεμένος, πολύ παραπονεμένος.

- Υπάρχει επίσης στη νέα ελληνική μια ομάδα παραθετικών επιθέτων τα οποία δεν προέρχονται από επίθετα θετικού βαθμού, αλλά από άλλα μέρη του λόγου. Τα παραθετικά αυτά παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα.

Παραθετικά που προέρχονται από άλλα μέρη του λόγου			
θετικός	συγκριτικός	σχετικός υπερθετικός	απόλυτος υπερθετικός
(άνω)	ανώτερος	ο ανώτερος	ανώτατος
(κάτω)	κατώτερος	ο κατώτερος	κατώτατος
(άπω)	απώτερος	ο απώτερος	απώτατος
(ένδον)	ενδότερος	ο ενδότερος	ενδότατος
(έξω)	εξώτερος	ο εξώτερος	-
(έσω)	εσώτερος	ο εσώτερος	εσώτατος
(πλησίον)	πλησιέστερος	ο πλησιέστερος	πλησιέστατος
(προτιμώ)	προτιμότερος	ο προτιμότερος	-
(υπέρ)	υπέρτερος	ο υπέρτερος	υπέρτατος
(προ)	πρότερος	ο πρότερος	-

➤ **Οι βαθμοί των επιρρημάτων**

Και τα επιρρήματα έχουν τρεις βαθμούς: θετικό, συγκριτικό, υπερθετικό.
 Όσα επιρρήματα προέρχονται από επίθετα σχηματίζουν κανονικά τους μονολεκτικούς τύπους από τον πληθυντικό του ουδετέρου:
 ωραίος ωραία – ωραιότερα – ωραιότατα
 βαρύς βαριά – βαρύτερα – βαρύτατα
 επιμελής επιμελώς – επιμελέστερα – επιμελέστατα
 ☉ Τα επίθετα σε -ης (επιμελής, διαυγής, κακοήθης...) σχηματίζουν το θετικό του επιρρήματος σε -ως.
 ☉ Τα επιρρήματα σχηματίζουν μονολεκτικά και περιφραστικά όπως και τα επίθετα.
 ☉ Υπάρχουν και επιρρήματα που σχηματίζουν ανώμαλα παραθετικά.

Η σύγκριση

Όταν συγκρίνουμε δύο πρόσωπα, πράγματα, ιδιότητες, καταστάσεις, κτλ., έχουμε:

τον πρώτο όρο σύγκρισης, εκείνον δηλαδή από τον οποίο ξεκινάμε να κάνουμε τη σύγκριση (ο α΄ όρος μπορεί να είναι ουσιαστικό, αντωνυμία, επίθετο, ρήμα, πρόταση, επίρρημα).

☉ **το δεύτερο όρο σύγκρισης**, εκείνον δηλαδή με τον οποίο γίνεται η σύγκριση (ο β΄ όρος είναι αντίστοιχα ό, τι και ο πρώτος: ουσιαστικό...).

☉ **το συγκριτικό** (ένα επίθετο ή επίρρημα συγκριτικού βαθμού).

➤ **Ο β' όρος σύγκρισης:**

Εκφέρεται με τους ακόλουθους τρόπους:

1. από + αιτιατική:

Ο Όλυμπος είναι ψηλότερος από τον Κίσσαβο.

Η Άννα είναι πιο μεγάλη από μένα.

2. Με τα συγκριτικά επίθετα *μεγαλύτερος, μικρότερος, ανώτερος, κατώτερος, καλύτερος* ο δεύτερος όρος, όταν είναι προσωπική αντωνυμία, συνήθως εκφέρεται με τον εγκλιτικό τύπο της γενικής: Η Άννα μεγαλύτερή μου.

3. παρά + όμοια πτώση ή όμοιο τρόπο με τον α' όρο:

Καλύτερα ελεύθερος παρά δούλος.

Είναι προτιμότερο να σε ακούν παρά να σε βλέπουν.

Παραλείπεται, όταν εννοείται εύκολα: Σήμερα είμαι καλύτερα (ενν. από χτες).

Εκφέρεται βραχυλογικά: Οι βαθμοί του Γιώργου είναι υψηλότεροι από του Νίκου (ενν. από τους βαθμούς του Νίκου).

Ο β' όρος είναι ομοειδής με τον πρώτο: αν ο πρώτος όρος είναι ουσιαστικό, και ο δεύτερος είναι ουσιαστικό, αν ο πρώτος είναι πρόταση, και ο δεύτερος είναι πρόταση κ.ο.κ.

Ασκήσεις

1. Να σχηματίσετε τα μονολεκτικά και τα περιφραστικά παραθετικά των παρακάτω επιθέτων (από τα υπερθετικά μόνο τα απόλυτα): **βίαιος, γρήγορος, βέβαιος, σπάνιος, ευγενικός, πλατύς, αμελής, ευγενής.**

2. Ποια από τα παρακάτω επίθετα δε σχηματίζουν παραθετικά και γιατί;
πονηρός, μισός, ξύλινος, στερεός, σαμιώτικος, σιδερένιος, άξιος, μακρύς, σκούρος, χειμερινός, σημερινός, τρύπιος, σάπιος, ανοιξιάτικος, προγονικός, βουνίσιος, κυριακάτικος, γυάλινος, πρωτότοκος.

3. Να συμπληρωθεί ο β' όρος σύγκρισης:

- Νοικιάσαμε ένα μεγαλύτερο σπίτι.
- Σήμερα νιώθω καλύτερα.
- Με το αεροπλάνο ταξιδεύεις ανετότερα.
- Γράφε προσεκτικότερα.
- Αυτό το χτένισμα σου πάει καλύτερα.
- Το Α1 έχει καλύτερους μαθητές.
- Η τηλεόραση ενημερώνει πληρέστερα.
- Αύριο έλα νωρίτερα.
- Αν φας περισσότερο, θα βαρύνεις.
- Σήμερα η θερμοκρασία είναι πιο χαμηλή.

4. Να γράψετε το αρσενικό των παρακάτω επιθέτων στους τρεις βαθμούς και στις πτώσεις: γενική ενικού και πληθυντικού καθώς και αιτιατική πληθυντικού (θα γραφούν μόνο οι μονολεκτικοί τύποι): **καλός, κακός, μεγάλος, απλός, λίγος, μικρός, πολύς**